

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

ВОЛОШАНІВСЬКА Т. В.,

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін інституту права та безпеки
Одеський державний університет
внутрішніх справ

УДК 343

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.63>**СИСТЕМИ ВІДЕОСПОСТЕРЕЖЕННЯ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ
ЗАПОБІГАННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КРАДІЖОК В УКРАЇНІ**

У статті проаналізовано актуальність використання систем відеоспостереження як інноваційного інструменту у протидії злочинності, зокрема крадіжкам, в умовах воєнного стану в Україні. Зазначено, що на тлі соціально-економічної нестабільності, зумовленої збройною агресією проти України, значно ускладнилась криміногенна ситуація, зросла кількість посягань на власність, а ресурсні можливості органів правопорядку залишаються обмеженими. Обґрунтовано необхідність впровадження високотехнологічних інструментів, які б забезпечували як запобігання злочинам, так і ефективне документування їхніх обставин.

Системи відеоспостереження розглядаються як комплексний механізм з подвійною функціональністю: превентивною – завдяки стримувальному ефекту, що виникає у правопорушників під впливом усвідомлення фіксації їхніх дій, – та доказовою – через здатність забезпечити візуальну фіксацію події, її учасників, способу та часу вчинення злочину. Розкрито роль відеоаналітики як додаткового інструменту візуального моніторингу, що дозволяє підвищити точність і швидкість криміналістичного аналізу. Акцентовано увагу на практичному досвіді країн, які досягли значних успіхів у зниженні рівня злочинності завдяки масовому впровадженню систем відеоспостереження.

У процесі дослідження виявлено ряд системних проблем, що ускладнюють повноцінне використання потенціалу відеоспостереження в Україні, зокрема: нормативно-правову неврегульованість питання приватності, технічні недоліки (низька якість зображення, обмеженість термінів зберігання даних), фрагментарність систем, що перешкоджає інтеграції приватних камер у публічні безпекові мережі. Запропоновано комплекс заходів, спрямованих на усунення зазначених перешкод, зокрема вдосконалення законодавчого регулювання, створення єдиних стандартів зберігання та обробки відеоданих, розвиток державно-приватного партнерства та впровадження програм інтеграції камер у рамках концепції «Безпечне місто». Зроблено висновок, що ефективне використання систем відеоспостереження є необхідною умовою підвищення рівня безпеки та розкриття злочинів у сучасному українському суспільстві.

Ключові слова: крадіжка, запобігання крадіжкам, відеоспостереження, розслідування, докази, воєнний стан, правопорядок, безпека.

Voloshaniivska T. Video surveillance systems as an effective tool for preventing and investigating theft in Ukraine

The article analyzes the relevance of using video surveillance systems as an innovative tool in combating crime, in particular theft, under martial law in Ukraine. It is noted that against the background of socio-economic instability caused by armed aggression against Ukraine, the criminogenic situation has become significantly more complicated, the number of encroachments on property has increased, and the resource capabilities of law enforcement agencies remain limited. The need to introduce high-tech tools that would ensure both the prevention of crimes and the effective documentation of their circumstances is substantiated.

Video surveillance systems are considered as a complex mechanism with a dual functionality: preventive – due to the deterrent effect that arises in offenders under the influence of the awareness of recording their actions – and evidentiary – through the ability to provide visual recording of the event, its participants, the method and time of committing the crime. The role of video analytics as an additional visual monitoring tool is revealed, which allows to increase the accuracy and speed of forensic analysis. Attention is focused on the practical experience of countries that have achieved significant success in reducing crime rates due to the mass implementation of video surveillance systems.

The study identified a number of systemic problems that complicate the full use of the potential of video surveillance in Ukraine, in particular: regulatory and legal unregulated privacy issues, technical shortcomings (low image quality, limited data storage periods), fragmentation of systems, which hinders the integration of private cameras into public security networks. A set of measures aimed at eliminating these obstacles is proposed, in particular, improving legislative regulation, creating uniform standards for storing and processing video data, developing public-private partnerships, and implementing camera integration programs within the framework of the "Safe City" concept. It is concluded that the effective use of video surveillance systems is a necessary condition for increasing the level of security and solving crimes in modern Ukrainian society.

Key words: *theft, theft prevention, video surveillance, investigation, evidence, martial law, law and order, security.*

Актуальність теми дослідження. Станом на весну 2025 року Україна продовжує перебувати в умовах повномасштабної збройної агресії, що триває з 24 лютого 2022 року. Вказаний воєнний конфлікт, який має системний і довготривалий характер, призвів до глибоких трансформацій у всіх сферах життєдіяльності українського суспільства – соціальній, економічній, гуманітарній та правовій. Особливо відчутні наслідки війни у сфері криміногенної безпеки, де спостерігається стійке загострення криміногенної ситуації, що пов'язано як із загальною нестабільністю, так і з об'єктивними викликами перехідного воєнного періоду.

Одним із найбільш помітних проявів цих змін стало суттєве зростання рівня злочинності у сфері посягань на приватну та державну власність. У цьому контексті слід виокремити крадіжки як найбільш розповсюджений вид майнових злочинів, що характеризуються високою латентністю, повторюваністю та соціальною чутливістю. У теперішніх умовах цей тип злочинів набув особливої гостроти, що зумовлено низкою соціально-економічних, демографічних та психологічних чинників.

До ключових детермінантів активізації крадіжок у період воєнного стану слід віднести: суттєве зниження рівня життя значної частини населення, викликане інфляцією, втратою джерел доходу, руйнуванням інфраструктури; високий рівень безробіття, зокрема серед внутрішньо переміщених осіб; масштабну внутрішню міграцію, що руйнує традиційні соціальні зв'язки та знижує рівень соціального контролю, сприяючи зростанню анонімності

у середовищі великих міст; а також зростання психоемоційного навантаження на громадян, спричиненого тривалим перебуванням у стресових умовах невизначеності та небезпеки. Сукупність вказаних факторів формує сприятливе підґрунтя для зростання кількості злочинних посягань на власність, зокрема крадіжок, та ускладнює механізми їх виявлення і розслідування.

Водночас можливості Національної поліції України у сфері боротьби зі злочинністю істотно обмежені внаслідок значного перерозподілу кадрових і матеріальних ресурсів на виконання першочергових завдань, пов'язаних із забезпеченням функціонування воєнного стану. Зокрема, на працівників поліції покладено функції щодо документування воєнних злочинів, участі у контрдиверсійних заходах, забезпечення режиму комендантської години, охорони об'єктів критичної інфраструктури тощо. Такий обсяг обов'язків суттєво звужує можливості для оперативного реагування на всі випадки вчинення крадіжок, проведення повноцінних слідчих дій і забезпечення належного рівня превенції.

У цьому контексті особливої актуальності набуває питання впровадження новітніх технологічних рішень, які здатні не лише компенсувати дефіцит людського ресурсу в системі правоохоронних органів, а й ефективно виконувати як превентивну, так і доказову функції у процесі протидії злочинності. Одним із найбільш перспективних інструментів у цьому напрямі є сучасні системи відеоспостереження, які за останні роки стали значно доступнішими, мобільнішими та функціонально потужнішими.

Системи відеонагляду, зокрема ті, що інтегруються в загальноміські мережі та здатні до аналітичної обробки відеоданих за допомогою штучного інтелекту, виступають ефективним засобом як стримування від вчинення злочинів, так і швидкого документування обставин правопорушень. Вони дозволяють фіксувати місце, час, спосіб і учасників злочинної події, що значною мірою полегшує завдання досудового розслідування. З огляду на викладене, дослідження потенціалу сучасних систем відеоспостереження як інструмента кримінально-правового реагування на крадіжки в умовах воєнного стану є надзвичайно актуальним і становить важливе завдання сучасної юридичної науки, правозастосовної практики та системи безпекового управління загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання кримінально-правової охорони власності, зокрема проблематика, пов'язана з поняттям та особливостями кваліфікації крадіжки як окремого виду майнових посягань, знайшли відображення в науковому доробку провідних українських учених-правознавців. Серед них варто відзначити такі постаті, як П.П. Андрушко, Н.О. Антонюк, А.М. Бабенко, Ю.А. Дорохіна, В.О. Глушков, О.О. Дудоров, П.С. Матишевський, В.О. Навроцький, М.І. Панов, Є.Л. Стрельцов, В.Я. Тацій, М.І. Хавронюк, С.Д. Шапченко та інші знані дослідники, які зробили вагомий внесок у розвиток доктрини кримінального права у сфері захисту права власності від злочинних посягань.

В свою чергу можливостям використання сучасних технологій в тому числі і відеоаналітики в правоохоронній діяльності приділяли увагу такі науковці як О. Комарова, В. Мірошниченко, В. Калугін, М. Русило, Д. Лісніченко, В. Кочеткова, Г. Форос та інші.

Водночас, віддаючи належне проведеним дослідженням зазначених авторів, питанню механізмів запобігання та розслідування крадіжок через використання систем відеоспостереження та відеоаналітики приділялось не достатньо уваги.

Метою статті. Метою статті є комплексний аналіз ефективності систем відеоспостереження як інструменту запобігання та розслідування крадіжок у сучасній Україні.

Виклад основного матеріалу. Конституційно-правові засади захисту права власності в Україні знайшли свій вияв у статті 41 Конституції України, відповідно до якої кожному гарантується право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю. Це право належить до категорії основоположних, оскільки воно забезпечує реалізацію інших прав і свобод, створює матеріальну основу для автономного існування особи та її повноцінної участі в суспільному житті. Упродовж життя громадяни набувають у власність різноманітні об'єкти майнового характеру, що слугують засобом задоволення базових життєвих потреб, самозабезпечення та соціальної стабільності.

У цьому контексті посягання на власність розглядається не лише як порушення приватного інтересу, а й як посягання на конституційно гарантовану цінність, що має загально-соціальне значення. Саме тому кримінальне законодавство України кваліфікує такі діяння як злочини, що потребують належного реагування держави. Одним із найбільш поширених та кримінально репресованих проявів посягання на власність є крадіжка – злочин, що не лише суттєво впливає на почуття безпеки громадян, а й становить загрозу функціонуванню правопорядку в цілому. Її висока поширеність, латентність та повторюваність зумовлюють необхідність поглибленого теоретико-прикладного аналізу цього явища в межах кримінально-правової науки.

Інтенсивний розвиток технологій відеоспостереження, у поєднанні з поступовим зниженням їхньої вартості, зумовив масштабне впровадження відповідних технічних засобів у найрізноманітніші сфери суспільного життя. Сьогодні відеокамери широко застосовуються як з метою забезпечення охорони об'єктів та територій, так і для контролю за виробничими процесами, гарантування особистої безпеки, організації систем спостереження, ідентифікації осіб тощо. Ця технологічна експансія не оминула й сферу правоохоронної діяльності, де відеоспостереження дедалі частіше розглядається як важливий інструмент запобігання злочинності, виявлення правопорушень та забезпечення доказової бази в межах кримінального провадження.

Не дивно, що перспективи використання відеоспостереження в контексті кримінальної юстиції викликають значний інтерес серед правоохоронних інституцій усього світу. Лідерство у впровадженні даних технологій традиційно утримують економічно розвинені держави, які володіють достатніми фінансовими ресурсами для реалізації масштабних систем відеоконтролю. Початком нової епохи використання засобів відеоспостереження в поліцейській діяльності вважається 1986 рік, коли у британському місті Кінгс-Лін було встановлено перші три камери для спостереження за громадськими просторами. З того часу Велика Британія не лише зберігає, а й зміцнює позиції світового лідера у цій сфері. Наразі у країні функціонує понад півмільйона камер відеоспостереження, об'єднаних у комплексну систему під назвою «Сталеве кільце», на реалізацію якої було витрачено близько 300 мільйонів доларів США.

Успішність британського досвіду у сфері відеонагляду зумовила масштабне запровадження аналогічних систем у Сполучених Штатах Америки. Починаючи з 1990-х років, системи відеоспостереження було впроваджено у таких мегаполісах, як Нью-Йорк, Чикаго, Філадельфія та інші. Протягом періоду з 1980-х до початку 2000-х років загальна кількість камер відеоспостереження у світі зросла майже на 700%, що свідчить про стрімке поширення цього інструменту у сфері публічної безпеки.

Популярність та ефективність використання відеоспостереження в правоохоронній практиці пояснюється низкою об'єктивних факторів. По-перше, відеозапис як джерело інформації володіє високим ступенем об'єктивності, оскільки відображає події у їх реальному перебігу, на відміну від суб'єктивних свідчень очевидців, які часто супроводжуються домислами, інтерпретаціями або помилками сприйняття. По-друге, застосування таких систем дозволяє суттєво зменшити навантаження на людські ресурси, оптимізуючи функціонування правоохоронних органів в умовах кадрового дефіциту. По-третє, відеоспостереження є технічно надійним засобом, функціонування якого не залежить від погодних умов чи часу доби, що забезпечує його універсальність і безперервність дії. По-четверте, наявність камер у публічному просторі виконує превентивну функцію, стримуючи потенційних правопорушників від вчинення злочинів. Практичний досвід країн, які активно застосовують технології відеоспостереження, свідчить про тенденцію до системного зниження рівня злочинності у відповідних регіонах [4].

Таким чином, системи відеоспостереження сьогодні трансформуються із допоміжного засобу в один із ключових елементів сучасної моделі забезпечення правопорядку, що підтверджує доцільність і необхідність подальшого дослідження їх потенціалу в межах кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності.

Впровадження систем відеоспостереження є одним з визначальних факторів, що безпосередньо впливає на зниження рівня злочинності в країні та сприяє створенню безпечних умов для життя громадян. Такі системи мають важливе значення для формування безпечного середовища, профілактики правопорушень та їх ефективного розкриття. Присутність і активне використання відеоспостереження значною мірою сприяє поліпшенню динаміки розкриття злочинів та запобіганню правопорушенням у всіх сферах діяльності [1, с.39].

З метою дослідження питань використання можливостей систем відеоспостереження в призмі запобігання та розслідування крадіжок, варто акцентувати увагу на таких ключових аспектах:

1. Профілактична функція систем відеоспостереження у запобіганні крадіжкам.

Профілактична (запобіжна) дія відеоспостереження базується на принципах ситуаційного контролю над злочинністю і має два основні аспекти:

- Стримуючий ефект. Відкрите розміщення камер відеоспостереження на фасадах будівель, у під'їздах, на комерційних об'єктах та у громадських місцях створює у потенційного злочинця відчуття постійного нагляду. Це значно підвищує суб'єктивне усвідомлення ризику бути викритим та притягнутим до відповідальності, що змушує багатьох відмовитися від злочинного наміру.

- Підвищення загального рівня безпеки. Інтегровані системи, такі як муніципальні програми «Безпечне місто», створюють безпекове середовище. Громадяни, почувачись більш захищеними, схильні проявляти більшу пильність та повідомляти про підозрілих осіб чи дії, що також сприяє профілактиці. Для бізнесу наявність відеоспостереження є обов'язковим елементом захисту активів, що мінімізує втрати від крадіжок з боку як відвідувачів, так і персоналу.

2. Доказове значення матеріалів відеоспостереження у розслідуванні крадіжок.

Якщо злочин все ж було скоєно, записи з камер відеоспостереження перетворюються на один із найважливіших видів доказів. Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, відеозапис, зафіксований технічними засобами, є документом (зокрема, електронним документом), який після відповідного процесуального оформлення стає повноцінним доказом [3].

Матеріали відеоспостереження дозволяють встановити:

- Факт та час вчинення крадіжки. Відеозапис є об'єктивним підтвердженням події злочину.
- Спосіб проникнення до приміщення чи на територію.
- Кількість правопорушників, їхні ролі та взаємодію.
- Прикмети злочинців: риси обличчя, статура, одяг, особливі прикмети (татуювання, шрами).
- Напрямок відходу з місця злочину, а також транспортні засоби, що використовувались.

На практиці, записи з камер є відправною точкою для проведення подальших слідчих (розшукових) дій: пред'явлення для впізнання, призначення портретної експертизи, відстеження маршруту руху злочинців за допомогою інших камер у місті.

В той же час, запровадження та розвиток систем відеоспостереження, як дієвий інструмент боротьби зі злочинністю, в тому числі і з крадіжками має певні проблемні питання.

Правова проблема: баланс між безпекою та приватністю. Стаття 32 Конституції України гарантує право на недоторканність особистого і сімейного життя. Встановлення камер, особливо у місцях загального користування в житлових будинках, іноді викликає конфлікти [2]. З метою вирішення даної проблематики необхідне чітке законодавче регулювання місць, де може вестися спостереження, обов'язкове розміщення попереджувальних табличок про відеофіксацію, а також встановлення відповідальності за неправомірне використання та поширення отриманих записів.

Технічна проблема: якість та зберігання даних. Часто камери мають низьку роздільну здатність, що не дозволяє ідентифікувати обличчя, особливо у нічний час. Крім того,

відсутність єдиних стандартів щодо термінів зберігання записів призводить до їх втрати до моменту звернення поліції. За для цього необхідна розробка рекомендованих технічних стандартів для систем, що встановлюються на об'єктах критичної інфраструктури та у громадських місцях. Створення муніципальних хмарних сховищ для централізованого зберігання даних з камер, підключених до системи «Безпечне місто».

Організаційна проблема: фрагментарність систем. Більшість камер в Україні є приватними і не інтегровані в єдину мережу. Це ускладнює для поліції оперативний доступ до інформації. На наш погляд для подолання зазначеної проблематики активізація важливим є державних та муніципальних програм із заохочення громадян та бізнесу до підключення своїх камер до загальної системи (за умови дотримання прав приватності). Створення зручних онлайн-платформ для швидкої та безпечної передачі відеофайлів громадянами на запит поліції в рамках конкретного кримінального провадження.

Висновки: В умовах складної криміногенної ситуації, спричиненої війною, системи відеоспостереження є одним із найдієвіших та найдоступніших інструментів протидії крадіжкам в Україні. Вони виконують потужну подвійну функцію – запобігають злочинам шляхом стримування потенційних правопорушників та слугують незамінним джерелом доказів під час їх розслідування.

Для максимального розкриття цього потенціалу необхідно на державному та муніципальному рівнях вирішити комплексні завдання: вдосконалити правову базу щодо захисту персональних даних при відеофіксації, впровадити єдині технічні стандарти та активно розвивати програми інтеграції приватних і публічних камер у єдині безпекові системи. Посилення державно-приватного партнерства у цій сфері дозволить суттєво підвищити рівень захищеності майна громадян та бізнесу і сприятиме стабілізації криміногенної обстановки в країні.

Список використаних джерел:

1. Калугін В.Ю., Форос Г.В. Використання відеоаналітики та відеоспостереження в діяльності підрозділів Національної поліції України: науково-практичні рекомендації. Одеса: Одеський держ. унів-т внутр. справ, 2025. 70 с.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–13. Ст. 88.
4. Лісніченко Д.В. Перспективи та потенціал використання систем відеоспостереження недержавного сектору в структурі національної стратегії боротьби зі злочинністю. *Матеріали круглого столу «Імплементація ІЛР моделі в Україні»* Одеса. ДНДІ. ОДУВС. (15.03.2023)

